

PIOTR KARDYŚ

[RECENZJA]: Michał Falkener z Wrocławia, *Introductorium astronomie Cracoviense elucidans almanach, czyli kompendium wiedzy astrologicznej*, przekład i opracowanie Sylwia Konarska-Zimnicka, Biblioteka Polskiego Towarzystwa Astrologicznego, t. 6, red. Piotr Piotrowski, Warszawa 2014, 153 s.

Michał Falkener był dotychczas bohaterem wielu biogramów, co wynika z faktu jego wkładu w rozwój badań matematyczno-astronomicznych na Uniwersytecie Jagiellońskim w okresie przełomu XV i XVI wieku. Równie istotny był jego wpływ na rozwój i „promowanie” astrologii, i to do tego stopnia, że Jan Ptaśnik użył w stosunku do jego osoby określenia „astrolog uniwersytetu”. Jeśli dodać do tego fakt przejścia po kilkunastu latach pracy na uniwersytecie na wydział teologiczny, gdzie „zabłysnął” zbiorem psalmów, hymnów i kantyków kościelnych, a także prozą kościelną, uzyskamy obraz prawie renesansowego człowieka nauki. Ale tylko prawie, bowiem istota jego prac naukowych leżała w typowo średniowiecznej metodzie scholastycznej, w oparciu się na *auctoritates* oraz na znanych powszechnie komentarzach.

Sylwia Konarska-Zimnicka skoncentrowała swoją uwagę na jednym z ciekawszych i kilkakrotnie wznawianym druku jego autorstwa, druku z 1506 roku o charakterze podręcznika z zakresu astrologii – wybór o tyleż trafny, co kontrowersyjny. Trafny w tym znaczeniu, że było to dzieło, które przyniosło autorowi popularność i wpisało go do grona zasłużonych dla krakowskiej szkoły astronomiczno-astrologicznej. Dla potomnych zapisał się, przekazując swój księgozbiór testamentem uniwersytetowi. Nie brakło jednak wśród badaczy Uniwersytetu Jagiellońskiego opinii, że jakoby nie miał Falkener wybitniejszej pozycji w środowisku krakowskim w początku XVI wieku (zmarł w roku 1533 lub 1534), a jego twórczość była „nietwórcza” i zabobonna. Nie ulega natomiast wątpliwości, że należał do spadkobierców średniowiecznego dorobku filozoficznego. Taka opinia nie może dziwić także z powodu przyjętej w polskiej bibliologii cezury chronologicznej. Pamiętać należy bowiem, że do około końca 3. dekady XVI wieku w książkach polskich dominowała problematyka typowa dla umysłowości średniowiecznej, i taki był również charakter księgozbiorów profesorów krakowskich.

Dzieło zawiera ryciny, zestawienia tabelaryczne, wyjaśnienia zagadnień astronomiczno-astrologicznych, jest wykładnią układania oraz czytania niezwykle wówczas popularnych almanachów, układania horoskopów. Nie dziwi zatem to, że ukazały się cztery jego wydania w latach 1506–1517, chociaż wpływ na to mógł mieć Florian Ungler,

żywo zainteresowany astrologią i mający kontakty z profesorami krakowskimi, a będący drukarzem trzeciego wydania. Całość dzieła to 15 rozdziałów, między innymi o znakach zodiaku, planetach i ich naturze, firmamencie niebieskim, astrologii, czytaniu almanachów, jatromatematyce, o wpływie ciał niebieskich na prace polowe i o meteorologii.

Wypada zastanowić się nad metodą przygotowania tekstu do druku. Przede wszystkim za zasadne należy uznać zastosowanie metody „mieszanej”, to jest wykorzystanie instrukcji wydawniczej dla tekstów średniowiecznych połączonej z instrukcją wydawania tekstów nowożytnych, przy uwzględnieniu również nowszej literatury przedmiotu w zakresie edycji źródeł staropolskich. Równie udanym zabiegiem jest rozwiązanie abreviatur i poprawienie ewidentnych błędów drukarskich, a także ujednolicenie zastosowania wielkich liter. Dzięki temu tekst stał się czytelny, chociaż można się zastanawiać, czy wskazanie wszelkich zmian w stosunku do oryginału nie byłoby spełnieniem idei w pełni krytycznej edycji. Rozwiązaniem tego problemu mógł być równoległy druk fotokopii.

SŁOWA KLUCZOWE:

Michał Falkener, Uniwersytet Jagielloński, astrologia, almanach

KEYWORDS:

Michał Falkener, Jagiellonian University, astrology, almanac